

Mieli muziejaus bičiuliai,

Įpusėjus 2017-iesiems džiaugiamės, kad pirmieji šeši šių metų mėnesiai buvo dosnūs lankytojų, naujų eksponatų, tarptautinių renginių, susitikimų su įkvepiančiomis asmenybėmis ir ambicingų planų plėstis, tobulėti ir tapti tokiu muziejumi, į kurį būtų visuomet gera sugrįžti ir rekomenduoti kitiems. Dėkojame jums už palaikymą ir kviečiame susipažinti su muziejaus naujienomis ir ateities planais. Gražios ir turiningos vasaros ir iki pasimatymo muziejuje – mūsų durys jums visada atviros!

Su geriausiais linkėjimais,
Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus komanda

MUZIEJUJE SURENGTA TARPTAUTINĖ IHRA KONFERENCIJA

Kovo 22-23 d. Valstybiniame Vilniaus Gaono žydų muziejuje (VVGŽM) įvyko Tarptautinio Holokausto atminties aljanso (IHRA) konferencija „Masinių žudynių pradžia: 1941 m. vasaros-rudens žudynių vietų identifikavimas ir atminimas“. Atidarymo renginio metu IHRA atstovai pabrėžė, kad svarbu keisti ir plėsti Holokausto sampratą, kad Holokaustas būtų suvokiamas ne tik kaip koncentracijos stovyklos, bet ir kaip masiniai šaudymai bei juos menančios žudynių vietos.

IHRA konferencijos akimirkos

Konferencija subūrė Holokausto istorikus, muziejininkus, vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų, kurių veikla yra susijusi su masinių žudynių vietų tyrimais ir įamžinimu, atstovus iš penkiolikos Europos šalių, Jungtinių Amerikos Valstijų, Kanados ir Izraelio. Konferencijos metu vyko pasaulinio pripažinimo sulaukusių Holokausto specialistų paskaitos, diskusijos, pristatymai ir specializuotos dirbtuvės, skirtos trimis kertiniams konferencijos aspektams – žudynių vietų identifikavimui, pažymėjimui ir įamžinimui Baltijos šalyse, Baltarusijoje, Ukrainoje ir Rumunijoje.

Daug dėmesio konferencijoje skirta Holokausto tyrimams ir atminimui Lietuvoje. VVGŽM Istorijos tyrimų skyriaus vedėja Neringa Latvytė-Gustaitienė, laikinai einanti Panerių memorialo vadovės pareigas, ir Lietuvos istorijos instituto Miestų tyrimų skyriaus vedėjas Saulius Sarcevičius pristatė naujausių tyrimų Panerių masinių žudynių teritorijoje rezultatus ir planuojamą kompleksinį Panerių memorialinės teritorijos sutvarkymą. Diskusijose apie žudynių vietų įamžinimą ir atminimą pasisakė Kultūros paveldo departamento prie LR kultūros ministerijos direktorė Diana Varnaitė ir Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti Švietimo programų koordinatore Ingrida Vilkienė.

IHRA vienija 31 šalies-narės vyriausybes, profesionalius akademikus, edukatorius ir muziejininkus, dirbančius Holokausto tyrimų, švietimo ir atminimo srityse. Lietuva IHRA nare tapo 2003 metais, o tarptautinė šio aljanso konferencija mūsų šalyje surengta pirmą kartą. ■

STEIGIAMAS NAUJAS MUZIEJAUS PADALINYS – SAMUELIO BAKO MUZIEJUS

Jau šį lapkritį duris atvers Samuelio Bako muziejus, įsikursiantis sostinės Naugarduko g. 10/2. Muziejus veiks kaip VVGŽM padalinys, o jo atidarymo renginyje, kaip tikimasi, dalyvaus pats S. Bakas su žmona.

2016 m. pabaigoje VVGŽM pasirašė meno kūrinių dovanojimo sutartį su Bostone gyvenančiu dailininku Samueliu Baku ir jį atstovaujančia Pucker Gallery. Sutartyje numatyta, kad muziejui bus padovanota per šimtą vertingų dailininko tapybos darbų ir kitų meno kūrinių. Bendradarbiaujant su šia galerija, 2011 m. muziejuje buvo atidaryta S. Bako tapybos paroda „Gyvenimo stotys“, sulaukusi didelio visuomenės susidomėjimo.

S. Bako tapybos darbų parodos „Gyvenimo stotys“ atidarymas

S. Bakas, gimęs 1933 m., kūrybinis kelias prasidėjo Vilniaus gėte, kur buvo surengta vos devynerių metų sulaukusio jaunojo dailininko piešinių paroda, itin gerai įvertinta meno žinovų. Stebuklingai išgyvenęs karo metus S. Bakas atsidūrė perkeltųjų asmenų stovykloje Vokietijoje. 1948 m. jis išvyko į Izraelį, kur mokėsi *Becalel* meno mokykloje, vėliau studijavo Paryžiuje, gyveno Italijoje ir Šveicarijoje, o galiausiai įsikūrė JAV Masačusetso valstijoje.

S. Bako kūrybai būdingas autentiškas stilius, apjungiantis tobulų renesansinių figūrų detales, metafizines siurrealistų erdves, *arte povera*, savaip interpretuotą judėjo-krikščionišką ikonografiją, gilų simbolizmą, ypač – vaikystėje prarasto pasaulio metaforas. S. Bakas yra surengęs personalines parodas įvairių pasaulio miestų – Romos, Londono, Paryžiaus, Monrealio, Jeruzalės ir kt. – galerijose, muziejuose bei universitetuose. VVGŽM saugomi unikalūs dailininko vaikystės piešiniai, sukurti Vilniaus gėte.

Pasak Tolerancijos centro vadovės, Samuelio Bako ekspozicijos kuratorės, menotyrininkės leivos Šadzevičienės, džiugu, kad šis unikalus talento menininkas pripažinimo sulaukė ir gimtajame mieste.

„Tolerancijos centre atverdami naujas erdves lankytojams prisidedame prie asmeninės Samuelio Bako legendos įgyvendinimo: dar būdamas berniukas jis turėjo palikti savo gimtąjį miestą, bėgdamas nuo Antrojo pasaulinio karo siaubo. Dabar, 2017 metais, muziejaus siūlymu jam suteikiamas Vilniaus garbės piliečio vardas, duris atveria jo vardo muziejus. Tai tragiška, bet galiausiai laiminga gyvenimo istorija, kuri rutuliojasi ir mene. S. Bako kuriamų paveikslų temos nėra vien istorinės, jos aktualios ir šiandien – tai bendražmogiški gėrio ir blogio, nevilties ir sudužusio pasaulio atkūrimo (*Tikkun olam* – hebr.) klausimai, kuriuos sau keliame kiekvieną dieną“, – teigia Tolerancijos centro vadovė.

ISTORINIS ŽYDŲ BIBLIOTEKOS PASTATAS ĮTRAUKTAS Į KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRĄ

Istorinis Vilniaus žydų viešosios bibliotekos (vėliau – Vilniaus geto bibliotekos) pastatas, esantis sostinės Žemaitijos g. 4, įtrauktas į Kultūros vertybių registrą. Atsižvelgusi į VVGŽM siūlymą, tokį sprendimą šių metų kovo mėnesį priėmė Pirmoji nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba prie Kultūros paveldo departamento. Planuojama, kad ateityje šiame pastate bus įkurtas Holokausto Lietuvoje ir Vilniaus geto memorialinis muziejus, kuris veiks kaip VVGŽM padalinys. Šiuo metu buvusios bibliotekos pastatas yra avarinės būklės, jam reikalingi stabilizavimo darbai.

Prieš Antrąjį pasaulinį karą Strašūno g. 6 (dabar – Žemaitijos g. 4) name veikė Vilniaus miesto žydų biblioteka „Meficei haskala“ (liet. „Švietimo skleidėjų“). Pirmosios sovietinės okupacijos metu biblioteka buvo nacionalizuota ir reorganizuota į biblioteką nr. 5. Iki Vilniaus geto įkūrimo čia veikė pirmasis Judenratas, o bibliotekai patekus į Didžiojo Vilniaus geto teritoriją, biblioteka kaip svarbus kultūros centras veikė beveik iki pat geto likvidavimo 1943 m. rugsėjį. Holokaustą išgyvenę žydai, vadovaujami rašytojų Šmerkės Kačerginskio ir Abramo Suckeverio, šiame pastate 1945 m. įkūrė Žydų muziejų, sovietinės valdžios uždarytą 1949 m.

Dabartinė VVGŽM Holokausto ekspozicija, esanti Pamėnkalnio g. 12, nebepajėgia priimti vis didėjančio lankytojų srauto, neturi galimybės rodyti unikalios ekspozicijos, tokių kaip Vilniaus geto kalinių sukurtas plastinis Vilniaus miesto planas. VVGŽM fonduose saugoma gausi Holokausto dokumentų kolekcija – dienoraščiai, nuotraukos, afišos, meno kūriniai, asmeniniai daiktai, garso ir vaizdo įrašai – bus pristatomi Holokausto Lietuvoje ir Vilniaus geto memorialinio muziejaus ekspozicijose, o buvusioje Vilniaus geto teritorijoje esantis istorinis pastatas padės autentiškai perteikti Holokausto aplinkybes ir raidą Lietuvoje.

Prie Holokausto Lietuvoje ir Vilniaus geto memorialinio muziejaus projekto galima prisidėti savanoriaujant, dovanojant ar skolinant eksponatus bei skiriant finansinę paramą. Daugiau informacijos mielai suteiks VVGŽM Istorijos tyrimų skyriaus vedėja Neringa Latvytė-Gustaitienė, tel. (8-5) 212 7083, el. p. neringa0207@gmail.com. ■

Istorinis žydų bibliotekos pastatas Žemaitijos g. 4

BUVUSIOJE ŽYDŲ GIMNAZIOJE ĮSIKURS LITVAKŲ KULTŪROS IR TAPATYBĖS MUZIEJUS

Buvęs žydų gimnazijos Tarbut pastatas

Istoriniame Pylimo g. 4 pastate, kuriame tarpukariu veikė *Tarbut* žydų gimnazija, netolimoje ateityje įsikurs dar vienas VVGŽM padalinys – Litvakų kultūros ir tapatybės muziejus. Būsimo muziejaus misija – patraukliai ir šiuolaikiškai atskleisti savitus Lietuvos žydų švietimo, kultūros ir meno fenomenus, žydų kilmės išėivių iš Lietuvos miestų ir miestelių indėlį į pasaulio kultūros ir mokslo pažangą.

Šiuo metu vyksta pasiruošimas pastato renovacijos darbams. Projektas „Istorinio hebrajų gimnazijos *Tarbut* pastato, Pylimo g. 4, aktualizavimas“ yra įtrauktas į iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų siūlomų bendrai finansuoti valstybės projektų sąrašą; Centrinei projektų valdymo agentūrai pateikta paraiška dėl minėto finansavimo skyrimo projekto įgyvendinimui.

Prie šios unikalios iniciatyvos galima prisidėti savanoriaujant, dovanojant ar skolinant eksponatus bei skiriant finansinę paramą. Daugiau informacijos mielai suteiks direktoriaus pavaduotoja muziejaus veiklai dr. Kamilė Rupeikaitė tel. (8-5) 262 9544, el. p. kamile.rupeikaite@jmuseum.lt. ■

KELETAS FAKTŲ

Per pirmus šešis 2017 m. mėnesius muziejuje:

Atidaryta parodų	5
Įvyko renginių	14
Surengta edukacijų	49
VVGŽM kolekcijas papildė	Vilniaus Didžiosios sinagogos archeologinių kasinėjimų radiniai
Apsilankė lankytojų	11 116
Muziejuje svečiavosi	<ul style="list-style-type: none"> • Museo Gurvich direktorius Martin Gurvich, • Latvijos nacionalinio istorijos muziejaus direktorius dr. Arnis Rādiņš, • Izraelio rašytojas A. B. Yehoshua, • JAV istorikas dr. Jason Steinhauer, • <i>LitvakSIG</i> prezidentė dr. Carol Hoffman ir valdybos nariai.

SUSIPAŽINKITE SU MUZIEJAUS KOMANDA!

- *Kiek laiko dirbi muziejuje?*

Muziejuje dirbu jau beveik 10 metų. 2017 m. spalio mėnesį bus galima švęsti šią garbingą sukaktį.

- *Koks muziejus buvo tuomet ir kaip jis pasikeitė šiandien?*

Muziejus labai pasikeitė per dešimt metų. Kai atėjau dirbti, ambicingiausi projektai tebuvo su užsienio ambasadomis organizuojami renginiai, teko sukti galvą, kokius menininkus prisikviesti į Tolerancijos centrą, kad didžioji salė nestovėtų tuščia, kaip užmegzti ryšius su užsienio muziejais, kitose šalyse gyvenančias litvakais. Palengva Tolerancijos centras tapo žinomas ir dabar tenka gerai pasukti galvą, kaip sutalpinti visus norinčius čia eksponuoti; galime sau leisti geriausių menininkų kūrinių atranką, vykdyti įdomiausius projektus. Vis dar tebesimokau pasakyti „ne“ čia besiveržiantiems menininkams ar kūrybininkams-entuziastams. Į čia vykusių renginių sąrašą jau galime įtraukti *Tarptautinio Holokausto atminties aljanso (IHRA)* konferenciją, parodas, kuriose lankytojai galėjo iš arti apžiūrėti kūrinius iš Judaizmo meno ir istorijos muziejaus ar Pompidou centro Paryžiuje. Šiandien stovime ant istorinio slenksčio – lapkričio mėnesį, po keleto metų derybų ir finansinių rėmėjų paieškos, Tolerancijos centre įsikurs naujas muziejaus padalinys – Samuelio Bako muziejus.

- *Papasakok apie tipinę dieną muziejuje.*

Laukiu „tipinių“ dienų darbo savaitėje, nes tokių būna retai. Labai dažnai susitikimas gena susitikimą, dar įsiterpia interesantai, tad vos lieka laiko užkąsti (dažniausiai įsimetu sumuštinį, nes taip sutaupomas laikas), bet mano tipinėje dienoje visada yra vietos geros kavos puodeliui. Tai – minutė atokvėpio ir geros nuotaikos užtaisas. Labiau tipinę dieną pradedu nuo korespondencijos skaitymo (būnu gavusi nemažai el. laiškų iš užsienio (skirtingų laiko juostų) arba iš naktimis dirbančių kolegų).

Dažniausiai bent kartą per dieną tenka bendrauti su direktoriumi Marku Zingeriu: jis visada kupinas idėjų ir planų. Taip pat įsiterpia iš anksto planuoti susitikimai su kitų skyrių darbuotojais, kai reikia suderinti planus, aptarti būsimus renginius ar sudalyvauti fondų komplektavimo posėdyje. Visada daug bendrauju su muziejaus teisininke, nes nuolat būna derinama kokia nors būsimo projekto sutartis ar viešieji pirkimai. Galiausiai seka malonioji dalis – parodų kuravimas menine prasme: temos paieškos, darbų atsirinkimas. Visos dienos metu dar yra keičiamasi elektroniniais laiškais su kolegomis ir partneriais, tai – niekada nesibaigiantis ratas.

- *Kas tave labiausiai įkvepia ir motyvuoja darbe?*

Labiausiai įkvepia projektai ar parodos, kurių temos randa atgarsį mano širdyje. Tada darbas lengvai einasi. Taip pat įkvepia, kai įgyvendinamas ilgai trukęs projektas, į kurį reikėjo įdėti daug pastangų ir kantrybės.

- *Ką būtina pamatyti lankantis muziejaus Tolerancijos centre? Jei galėtum rekomenduoti tik vieną eksponatą ar ekspoziciją, kas tai būtų?*

Tolerancijos centre veikia pagrindinė muziejaus ekspozicija iš muziejaus fondų – „Dingęs pasaulis“, apimanti judaiką, dailę ir autentiškus žydų liaudies meno eksponatus, taip pat unikali ekspozicija „Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“. Jeigu turite tik 3 minutes laiko Tolerancijos centre, nepatingėkite užlipti į trečią aukštą ir pamatyti neįkainojamą muziejaus eksponatą – kartušą su Dešimt Dievo įsakymų iš pokariu galutinai sunaikintos Didžiosios Vilniaus sinagogos.

Ieva Šadzevičienė, VVGŽM
Tolerancijos centro vadovė

- Ką mėgsti veikti laisvalaikiu? Kaip atsipalaiduoti po ilgos darbo dienos?

Esu Lietuvos taksų mylėtojų klubo narė – turiu nuostabų šokoladinės spalvos taksą Šarlį – Lietuvos čempioną, kuris užimą didžiąją mano laisvalaikio dalį. Taip pat neįsivaizduoju savo savaitgalio ryto be geros knygos, tie keli perskaityti skyriai įkvepia visai savaitei. Ir, žinoma, kavos :) ■

PAAUKOTI MUZIEJUI JAU GALIMA IR PER „PAYPAL“

Nuoširdžiai dėkojame muziejaus draugams ir rėmėjams ir džiaugiamės galėdami informuoti, kad nuo šiol paaukoti muziejui galima ir per „PayPal“ sistemą. Tik jūsų dėka nebijome svajoti ir imtis ambicingų projektų, kaip kad Litvakų kultūros ir tapatybės muziejaus, Holokausto Lietuvoje ir Vilniaus geto memorialinio muziejaus steigimo bei Panerių memorialo sutvarkymo pagal naujausius istorinius tyrimus. Esame tikri, kad su jūsų pagalba sėkmingai įgyvendinsime savo siekį saugoti ir pristatyti Lietuvos žydų paveldą dabarties ir ateities kartoms. ■

MUZIEJAUS PADALINIŲ KONTAKTAI IR DARBO LAIKAS

TOLERANCIJOS CENTRAS

Judaika. Istorija. Menas

Naugarduko g. 10/2, Vilnius

tel. +370 5 212 0112

el. paštas: muziejus@jmuseum.lt,

tolerancijos.centras@gmail.com

Darbo laikas

I-IV: 10–18 val.

V: 10–16 val.

VI: nedirbame

VII 10–16 val.

PANERIŲ MEMORIALINIS MUZIEJUS

Agrastų g. 15, Vilnius

tel. +370 699 90 384, +370 662 89 575

el. paštas: neringa0207@gmail.com,

mantas.siksnianas@jmuseum.lt

Darbo laikas

I: nedirbame

II-VII: 9–17 val.

Nuo spalio iki gegužės muziejus atidaromas pagal pageidavimą

HOLOKAUSTO EKSPOZICIJA

Pamėnkalnio g. 12, Vilnius

tel. +370 5 262 0730

el. paštas: jewishmuseum@museum.lt

Darbo laikas

I-IV: 9–17 val.

V: 9–16 val.

VI: nedirbame

VII: 10–16 val.

Sekite mūsų naujienas muziejaus interneto svetainėje jmuseum.lt
ir soc. tinkle [Facebook!](https://www.facebook.com/jmuseum.lt)

Rhona Gorvy

KŪRYBINĖS ĮŽVALGOS / CREATIVE INSIGHTS

Grafika ir skulptūra iš Pietų Afrikos
Graphics & Sculpture from South Africa

2017 06 01 – 2017 09 29

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus
TOLERANCIJOS CENTRAS
Naugarduko g. 10/2

Kviečiame apžiūrėti parodą „Rhona Gorvy: kūrybinės įžvalgos“, kuri bus eksponuojama muziejaus Tolerancijos centre iki 2017 m. rugsėjo 29 d.